

Illés Sándor a „Halott mesék”ben komoly tájakat és sorsokat énekelt meg; egyet azonban nagyon várunk

tőle: hogy Ady költészetének szuggesztív hatása alól minél hamarabb szabaduljon.
L. E.

A koporsótól a tulipántos ládáig

Már a legrégebb időben volt a magyaroknak egy láda formájú bútordarabjuk, melyben őrizték ékszereiket és más féltettebb holmiukat. Ez a láda a tárgyi néprajz kutatók szerint lapos hosszúkas bútordarab volt, melyet könnyen lehetett ló vagy más ígás állat hátára erősíteni. Nem tudjuk teljes bizonyossággal, hogy hogyan nevezték őseink ezt a bútordarabot, de a legtöbb valószínűség mellett szól, hogy *koporsó*-nak. A *koporsó* szót őseink a bolgár-török néptől tanulták el és átvétele idejében *kopurčag*-nak hangozhatott. (v. ö. Gombocz, Bulgarisch-Türkische Lëhnwörter) Úgy a bolgár-török, mint több más török nyelvben e szónak a 'sarg' jelentésén kívül még 'schachtel, büchse, kasten' jelentése is volt. Ennek alapján feltehetjük, hogy a magyar koporsó szó is jelenthetett 1. „ládát”, 2. „koporsót”. Mikor azonban a magyarság megismerkedett egy másik láda fajtával, amelyet csakis *ládának* használtak, elavult a koporsó szónak a láda jelentése és a ládául való használata. Ettől kezdve a koporsót csak halottak elföldelésére használhatták. A kérdés csak az, vajon melyik volt az a szó, mely kiszorította a koporsó láda jelentését nyelvünkben. Sebestyén Károly, akitől e sorok adatait veszem, azt tartja, hogy ez a szó a *székreny* volt. Szerinte a *székreny* szavunk az ófelnémet *scrini*-ből származik, ez viszont latin eredetű *scrinium*. Ne téveszsen meg senkit, hogy a *székreny* mai jelentése „kasten”, mert egészen a XVIII. századig csak „láda” volt a jelentése. A templomok sekrestyéiben ismerhette meg a magyarság ezt a *székreny* nevű ládát, mert az egész középkoron át ilyen kőszarkofágokra emlékeztető keményfából készült ládákban tartották európaszerte

a templomi szereket és ruhákat. Ezt a ládafajtát ma már a legtöbb helyen *szuszék* v. *szuszik* vagy *szuszok*-nak nevezik, de a Dunántúl nevezik *szókrönynek* is. Mikor terjedni kezdett az a magas, keskeny egy- vagy kétajtós bútor, melyet ma általánosan *szekrénynek* nevezünk, kiszorult a *szuszék* a szobából és a legtöbb helyen lisztet és gabonát tartottak benne. A *szuszék* szó szláv eredetű.

A teljesség kedvéért megemlítem az *almárium* vagy *almáriom*-ot is. A legtöbbben azt hiszik, hogy az alma szó származéka, mivel a sok mindenféle enni- való között legtöbbször almát is tartanak benne vagy legalább a tetején. Pedig ez a bútorunk a régi római kor egy ittfelajított emléke. Fegyvertartó *szekrény* volt és *armarium*-nak nevezték. A nyelvtörténet későbbi folyamán az első *r* hang a második *r* hasonlatosító hatása folytán változott *l-re*, tehát az *armarium*-ból lett *almáriom*. (Olyan hangváltozás ez, mint *türpiros*-ból *tulipiros* vagy német *vierer*-ből *filer* és ebből *fillér*). Sajnos az *almáriom* szó kezd kiveszni nyelvünkben (sokan már nem is tudják, hogy mit jelent) és mindinkább terjed a csunya, de divatos *kredenc* elnevezés. Ugyancsak nyugatról érkezett hozzánk az a bútordarab, mely leginkább terjedt el a magyarság között: a *láda*. Eredetére nézve az ófelnémet *lada* szónak felel meg. Kezdetben áruszállító eszköz volt (v. ö. német *laden*, *beladan* igékkel). Később úgy a polgári, mint a paraszti háztartásokban igen elterjedt bútor, melyet különböző változatokban ülő, sőt fekvő bútorok is használtak.

Körülbelül egy időben a ládával vált általánosan ismertté a magyarság körében a tulipán is. De alighogy megismerték, annyira megszerették ezt a csodá-

latos szépségű virágot, hogy mindazt, ami kedves volt nekik, tulipánnal díszítették. Szépet kedvelő magyar lelkük tulipánnal díszítette lakásuk legkedvesebb bútordarabját, a ládát is. Így keletkezett a *tulipántos láda*, a magyar népművészet legszebb virága. Másfél évszázadig tartott körülbelül a szinompás tulipántos ládák

virágzása, míg a XX. század divatörülete sok más népszokással együtt ki nem ölte. Falvaink népe átvette az „*ürí*” osztálytól a *sublót*-ot és a *sifonért*. Mind ritkábban lehet ma már tulipántos ládát látni. Talán eldugják, talán tüzre hányták vagy eladták a városi népek, hogy múzeumban helyezze el.

Bogárdi József

Szemelvények

Pályaválasztási tanácsadó és főiskolai tájékoztató címen jelent meg a kolozsvári főiskolások mintegy százhusz oldalas szaklapja. A lap erősen kihangsúlyozza a kisebbségi magyar fiatalok pályaválasztási kérdését, amelynek öntudatosítása döntő szerepet játszik az új generáció jövőjének kialakításában. A cikkíró rámutat arra, hogy igenis a köznek kötelessége gondoskodni a leértécségitett illetve lediplomált fiataljairól, mert mindég több és több vezető emberre van szükség, ha ez intellektuális túlprodukciónak tűnik is fel.

Jancsó Béla dr. a két generáció együttműködését hangoztatja, amely nélkülözhetetlen az egyetemes kisebbségi jövő kiépítésénél.

Az idős és fiatal generáció összefogása Erdélyben és amint a Magyar Minervából látjuk, Szlovenszkóban is folyamatban van. Ölvédi János cikke beszámolt a létrejött találkozásról és annak eredményeiről.

Ez a fontos lépés új lehetőségeket teremt, mely a kisebbségi közösséghez közelebb visz. A közös sors öntudatos felismerése közös tendenciák felé vezet.

A vajdasági kisebbségi kultúréletben is nagyon szükségesnek tartjuk e lépés létrehozását, hogy kisebbségi fiataljainkat több és értékesebb tanáccsal, tájékoztatással láthassuk el.

Az egyetemi ifjúság nagyrésze mindenütt a haladás és az aktivitás kultúracsrázató lépéseit vezeti, akár önálló nagyszámú csoportként, mint az „Erdélyi fiatalok” körül felvonuló főiskolások, akár kisebb élcsapatként, összeszervezve az aktivizálható intellektueket, művészeket, diákokat, mint például a szlovenszkoí „Sarlósok”; — miért tapasztalható tehát az, hogy a vajdasági főiskolás fiatalság jórésze hanyagolja a „Hid” körüli terjesztés, cikkanyaggal ellátás kötelesség munkáját, holott e vidéken legkisebb számúak a magyar főiskolások, itt volna legszükségesebb a főiskolások teljes számú részvétele a vezetésben és a kulturális közmunkában egyaránt, hogy méltóan képviselhesse a „Hid” minden magyar fiatalok fórumánál nehezebb küldetését, hogy az összes itteni magyar fiatalok reprezentatív, anyagilag megalapozott és szellemileg folyton fejlődő orgánuma legyen!

A mi vidékünkön legelhanyagoltabb a magyar nyelv művelése az összes utódállamok kisebbségi magyarsága között.

A csak magyarul beszélők ipari szakmai továbbképzése nálunk csaknem lehetetlen, a multban is ritka helyen található szakkönyvek hiányában és az új könyvek beszerzésének nehézségeiben, amennyiben itteni árusításuk nem igen fordul